

FRÁSÖGN

af þemaráðstefnu Vestnorræna ráðsins í Þórshöfn 6.–10. febrúar 2023.

Af hálfu Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins sóttu fundinn Steinunn Þóra Árnadóttir, formaður, Eyjólfur Ármannsson, varaformaður, Ásmundur Friðriksson, Þorbjörg Sigríður Gunnlaugsdóttir og Þórarinn Ingi Pétursson, ásamt Auði Örlygsdóttur, sérfræðingi í alþjóðamálum.

Þemaráðstefna Vestnorræna ráðsins var haldin í Þórshöfn í Færeyjum og bar yfirskriftina *Fæðuöryggi og sjálfbærni á Vestur-Norðurlöndum*. Frummælendur voru Steinunn Þóra Árnadóttir, formaður Vestnorræna ráðsins, Dennis Holm, sjávarútvegs- og samgönguráðherra Færeyja, Kailstat Lund, landbúnaðar-, sjálfbærni-, orkumála- og umhverfisráðherra Grænlands og Svandís Svavarsdóttir, matvælaráðherra. Veður setti strik í reikninginn og tók landsdeild Grænlands þátt í fundinum í gegnum fjarfundabúnað frá Danmörku. Óluva Zachariassen, blaðamaður og samskiptaráðgjafi hjá OZON-samskiptum í Færeyjum, bauð gesti velkomna en hún var jafnframt fundarstjóri þemaráðstefunnar. Í opunarávörpum kom fram mikilvægi þess að styrkja Vestnorræna samvinnu á sviði matvælaframleiðslu, sjálfbærni og fæðuöryggis. Ríkin væru í raun háð innflutningi á hrávöru í matvælaframleiðslu og þyrftu að ráðast í mikilvæga innviðauppyggingu til þess að tryggja betur eigin fæðuöryggi og draga úr utanaðkomandi áhrifum á borð við covid-19 og árásarstríð Rússlands í Úkraínu. Í þessu samhengi skipti einnig máli að tryggja aðgengi að vörunni og að varan væri á viðráðanlegu verði. Það væru tækifæri fólgin í því að vörur úr heimabyggð nytu sífellt meiri vinsælda, í takt við aukna áherslu á sjálfbærni og hringrásarhagkerfi, og að auka þyrfti menntun og færni á þessu sviði. Ríkin gætu verið stolt af eigin afurðum, sögu og menningu, og ættu að nýta það til frekari þróunar og uppbyggingar á sviði fæðuöryggis.

Jóhannes Sveinbjörnsson, dósent við Landbúnaðarháskóla Íslands, flutti erindi um fæðuöryggi og sjálfbærni á Íslandi. Hann fjallaði meðal annars um muninn á hugtökunum *fæðuöryggi* og *matvælaöryggi* og sagði það síðarnefnda í raun einn anga fæðuöryggis en ná utan um þrengra svið innan þess. Þá sagði hann jafnframt að umræðan um það hvort ríki væru sjálfum sér nóg með framleiðslu á fæðu félli í raun ekki að umræðu um fæðuöryggi. Fæðuöryggi tæki inn í myndina bæði innflutning og útflutning og tæki mið af heildaraðgengi að mat en ekki því hvort fæðan væri að öllu leyti framleidd innan lands eða hvort hún væri háð innflutningi. Í kringum aldamótin 1800 hefði Ísland framleitt 90–95% af allri fæðu sem neytt var innan lands en að þá hefðu komið tímabil þar sem sú framleiðsla tryggði ekki fæðuöryggi allra. Í pallborðsumræðum kom fram að Færeyingar hefðu svipaða sögu að segja en nú væri meira horft til fæðuöryggis, uppruna og gæða. Þá kom einnig fram að sjálfbærni væri meiri í Færeyjum og á Íslandi en á Grænlandi og að þar hefði olíunotkun grænlenkra fiskiskipa mikil áhrif. Í því samhengi var lagt til að sameiginlegt markmið landanna þriggja ætti að vera að framleiða umhverfisvæna orkugjafa fyrir samgöngur. Þá komu einnig fram hugmyndir varðandi aukið samstarf og hvernig draga mætti lærdóm af ólíkum aðstæðum og nálgunum í löndunum þremur og eins hvernig horfa mætti til nýjunga og fullvinnslu á sviði fiskvinnslu fyrir landbúnaðinn. Þá væri einnig mikilvægt að vekja áhuga ungs fólks á landbúnaði til þess að stuðla að aukinni endurnýjun í greininni og eins þyrfti að huga að styrkjakerfinu og hvernig nýta mætti styrki til þess að auka fjölbreytni í landbúnaði.

Elisabeth Skarðhamar Olsen, doktorsnemi við háskólann í Færeyjum, hélt erindi um það hvað við gætum lært af staðbundnum matarmenningarháttum og tók sem dæmi landbúnaðinn í Færeyjum. Hún taldi hefðbundinn landbúnað í raun undirstöðu fæðu í Færeyjum en taldi að of mikið væri einblínt á sjávarútveginn í allri umræðu. Þar vantaði meiri pólitískan stuðning og skýrari sýn á málaflokkinn. Landbúnaðurinn í Færeyjum byggðist fyrst og fremst á bændamarkaði og óformlegum viðskipum með matvöru sem gerði það að verkum að litið væri fram hjá honum

við útreikninga á fæðuöryggi í Færeyjum. Í pallaborðsumræðum kom fram að Færeyingar leggja áherslu á að geta slátrað heima og orðið sér sjálfir út um mat og unnið til manneldis. Rætt var um að mögulega þyrfti að setja sveigjanlegri reglur varðandi kaup og sölu á landbúnaðarvörum á milli Vestnorrænu landanna. Samræma mætti betur reglur landanna þriggja og skapa þannig fordæmi fyrir breiðara norrænt samstarf. Mikilvægt væri að hugsa fæðuöryggi út frá menningu og umhverfi og taka mið að staðbundnum þáttum.

Í umræðum um matvælaframleiðsu í Vestnorrænu löndunum hélt Aviaja Lyberth Hauptmann, adjunkt við Rannsóknasetur Grænlands í lýðheilsufræðum, erindi í gegnum fjárfundarbúnað. Hún fjallaði meðal annars um það hvernig grænensk menning grundvallaðist að miklu leyti á veiðum og að vera í nánnum tengslum við náttúruna. Grænensk börn alist upp við tilteknar hugsjónir í tengslum við veiði og að ekki megi ganga á náttúruna. Í þessu samhengi minntist hún á það hvernig tengslin hefðu rofnað við uppruna fæðunnar og þann grundvallarmun sem fælist í því að veiða sér til matar og að skreppa út í búð. Þá sagði hún einnig samfélagið á Grænlandi búa í nánú sambandi við náttúruna og það að læra að veiða væri hluti af líffræðikennslu og um leið fræðsla um næringu og efnafræði. Samfélagsgerðin væri að breytast og þekking og kunnátta að tapast á því hvernig hægt væri að stunda sjálfbærar veiðar. Þá væru utanaðkomandi áhrif einnig mikil varðandi ráðleggingar og hugmyndir um hollustu og að þar skorti oft að taka tillit til aðstæðna og matarmenningar á hverjum stað fyrir sig.

Jenis av Rana flutti lokaávarp ráðstefnunnar þar sem hann lagði meðal annars áherslu á það hvernig taka mætti umræðuna áfram og þróa í átt til aðgerða.

Í kjölfar ráðstefnunnar hélt Vestnorræna ráðið innri fund. Umfjöllunarefnið á þeim fundi var m.a. að skoða samstarfsfleti Vestnorrænu landanna. Aukin yfirsýn um hvar löndin væru nú þegar að vinna saman væri nauðsynleg og með þeim hætti væri auðveldara að sjá hvernig hægt væri að styrkja samstarfið enn frekar. Í því samhengi væri hægt að líta til margra þátta t.d. menningar, matarhefða, landbúnaðar og jarðnýtingar. Mikilvægt væri einnig að taka loftslagsbreytingar inn í allt samstarf og ákvarðanir. Þá var einnig rætt um tillögur fyrir næsta ársfund sem fram fer í Reykjavík í lok ágúst 2023 og einnig opinn fund sem haldinn verður í tengslum við ársfundinn. Að auki var sú ákvörðun tekin að leggja fram tillögu til utanríkisráðherra landanna þriggja um að skoða aukna verslun með matvöru á Vestnorræna svæðinu.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu vestnordisk.is.